

FOLKLORUMUZDA YILANIN BÜYÜ İÇİN KULLANILMASI

*Prof. Dr. Fuat YÖNDEMLİ**

RESUME

The Traditional use of snakes

GİRİŞ

Büyü, dinle ilgisi bulunmayan, birtakım sözde dua ve ritüellerle insanları etkileme, daha doğrusu insanların psikolojisi üzerinde etkili olma sanatıdır. Dilimizde büyü kelimesinin yanı sıra, onun Arapça sinonimi olan sihir kelimesi de kullanılmaktadır.

Sihir veya büyü, bir menfaat elde etmek, başkalarına zarar vermek veya onların psikolojilerini etkilemek niyetiyle, sözde bazı “gizli kuvvetleri” yönlendirmek için yapılan, ama gerçeklerle ilgisi bulunmayan gözbağcılık, düzenbazlık.... gibi fiillerin hepsini içine alır.

Sözü edilen gözbağcılık, düzenbazlık gibi hilelerle insanları aldatan kimselere büyücü veya sihirbaz; yapılan numaralara büyü veya sihir, bu işin geçim kaynağı veya meslek haline getirilmesine de büyücülük veya sihirbazlık denmektedir.

Büyücülüğün çok eskilere uzanan bir geçmişi bulunmaktadır.

Dinler Tarihiyle ilgili eserler, Musa ve Süleyman Peygamber zamanında büyüün çok yaygın olduğunu anlatmaktadır. Gerçekten de sihir ve büyüün en çok geçtiği kutsal kitap, Ahdi Atik'tir.

Tevrat'ta anlatılan “Le peche Original” kıssasına göre Rab Allah, yaratarak Cennet'e yerleştirdiği Adem ile Havva'ya , oradaki bir ağacın meyvesini yemelerini şiddetle yasaklar. Ama Şeytan, yılanın suretine bürünerek veya yılanın ağzına saklanarak, evvela Havva'yı kandırır: memnu meyveyi ona yedirir, Havva da Adem'e...Şeytan veya onun şekline yahut içine girdiğine inanılan Yılan hakkında Tevrat'ta o kadar çok bahis, kıssa veya ayet vardır ki. Gerçekten Ahdi Atik'te II/16- 17, III/ 4, 13- 14, III/ 13- 19, III/1, IV/ 2-4, 74/ 13-14, 27/1 ... gibi pek çok ayette hep yılan ve dolaylı olarak şeytandan bahsedilmektedir...

Büyü hakkında diğer ülkelere de kısaca bir göz atacak olursak:

Eski Mısır'da büyü ve sihrin çok yaygın olduğunu görürüz. Zaten Firavun'un yılanlarını Musa peygamberin bir dev yılan (ejderha)ya dönen asâsının yuttuğu anlatılmaz mı?

Eski Çin'de büyücülük bilinen ve başvurulmuş bir meslek idi. Hattâ bürokraside, Wu adı verilen ve resmen devletten maaş alan büyücü kadrosu bulunmaktaydı.

Eski Grek ve Roma medeniyetinde de büyücülük yaygın olarak bilinen ve itibar gören bir meslekti. Tarih kitaplarındaki bilgilere göre en meşhur büyücüler, Teselya bölgesinden çıkardı.

Sihir ve büyüün gerek eskiden, gerekse günümüzde, kısacası tarih boyunca en yaygın olduğu din, Yahudiliktir. Geçmişte olduğu gibi, günümüzde de büyü ile ilgili kitapların hemen hepsinin Yahudi kaynaklı olduğu görülür.

* Selçuk Üniversitesi Meram Tıp Fakültesi / Konya

İslam, sihir ve büyüü kabul etmez, yasaklar, yapanların iflah olmayacağını söyler. Hattâ büyü yapmayı şirkle eş tutar.

Ama bütün bu yasaklamalara rağmen, eskiden de günümüzde de, hem gayrimüslimler, hem de Müslümanlar arasında sihir ve büyü yapılmaya devam etmektedir...

Gerek eskiden, gerekse günümüz Anadolu'sunda, gerek büyü yapmak, gerekse büyüden korunmak için en çok müracaat edilen yaratık, yılanıdır.

Yılan, alışageldiğimizden çok farklı, insanda ürperme veya korku uyandıran yapısı, genellikle insanlardan uzakta yaşamayı tercih etmesi, insanlar için korku, zehir, tehlike ve düşmanlığı hatırlatan görünümü ve hiç gözünü kırpmadan ve insanı korkutan, etkileyen veya teshir eden, yani "büyüleyen" bakışıyla, bütün dünyada sihir ve büyü ritüellerinin vazgeçilmez yaratığı olmaktadır.

Bundan dolayıdır ki, gerek sihir ve büyü yapmakta, gerekse yapılmış olan sihir ve büyüünün bozulmasını sağlamakta yılanın kanı, eti, kemiği, derisi ve gözü kullanılmaktadır.

Ortaçağda, Bizans devrinde yapılan nazarlıklarda çoğunlukla yılan kullanılmış, yılanlı çizimlerden faydalanılmıştır. (Resim.....)

Tılsım (Sihir, büyü) ile yılan arasında kitaplara kadar girmiş, çok eskilerden beri bilinen veya kabul edilen bir ilgi bulunmaktadır. Eskiden para ve mücevheratın gömüldüğü yere, başkalarından korumak için, okuyup üfleyerek tılsım yapılırdı. İnanışa göre, yabancı birisi oraya gelecek olursa, tılsımın tesiriyle gözüne kocaman bir yılan görünür, definenin bulunduğu yere yaklaşmazdı.

Defineler hemen daima تنها, ıssız yerlerde, harabelerde saklandığından, klasik edebiyatımızda define daima tılsım, virane, harabe ve yılanla beraber anılmaktadır. Bu konuda tarihten iki örnek verilebilir:

Büveyh oğullarından İmam-üd Devle, Şiraz hâkimi olan İbni Yakut'u mağlûb ederek sarayına yerleşir. Ancak kalabalık ordusuna nasıl maaş vereceğini kara kara düşünmektedir. Bu sırada sarayın taavanındaki bir delikten bir yılan başını birkaç kere çıkarır, içeri çeker.

Bu durum İmam-üd Devle'nin tuhafına gider, hizmetkârlarıyla beraber çatıya çıkarak, yılanı arar. Çatı arasındaki arama esnasında, içleri altınla dolu bir çok sandık bulurlar. İmam-üd Devle bu servetle askerlerinin maaşlarını öder, hazinesini altınla doldurur. Sonunda Bağdat'ı bile ele geçirerek saltanat sürer.

Bu tarihî olay, yılanla hazine arasındaki ilgiyi çok güzel yansıtmaktadır. Hazinelerinin ele geçmemesi için onu harabelere, yılan yuvalarının yakınına saklayan birçok hırsız veya korsan hikâyesi bulunmaktadır. İkinci örnek ise şöyledir:

Rivayetlere göre Cürhüm kabilesinden beş kişi, Kâbe'nin hazinesinde bulunan hazine ve kıymetli eşyayı çalmayı planlar. Bunun üzerine sırtı siyah, karnı beyaz ve başı oğlak başına benzeyen bir yılan ortaya çıkarak beş yüz sene boyunca böyle kötü niyetli kimselerden, hırsızlardan Beytullah (Kâbe) korur. Bu yılanın varlığı yüzünden hiç kimse Kâbe'de, kuyu içinde bulunan eşyayı çalmaya cesaret edemez.

Kâbe içine birisi girdiği zaman bu yılan kuyudan çıkarak başını kaldırmakta ve ağzını açmaktadır. Yılan bazen Kâbe'nin duvarları üzerine de çıkmakta, görenleri korku ve dehşete düşürmektedir.

Cahiliyet devrinde, sel baskınları yüzünden Kâbe yıkılma tehlikesi arz edince Kureyş kabilesi onu yıkıp daha sağlam olarak yeniden yapmak ister. Fakat aynı yılan tekrar ortaya çıkarak onlara mani olur. Kureyş kabilesi bunun üzerine niyetlerinin aslında Kâbe'ye zarar vermek olmadığını, onu yeniden ve daha sağlam olarak yapmak istediklerini söyleyerek dua eder.

Bunun üzerine Tuşcul kuşu denen arkası simsiyah, karnı bembeyaz ve ayakları sapsarı bir kuş çıkarılır. Yılanı kaptığı gibi, Ecyad'a götürür. Kureyş kabilesi de tamirata gerçekleştirir. (Eb'ul- Velid Muhammed el- Ezrakî : Kâbe ve Mekke Tarihi, 229- 230)

Hipnotizma ile ilgili eserlerde insanlar gibi hayvanların da gözlerine bakılarak hipnotize edilmesinin mümkün olduğu iddia edilmektedir. Böyle eserlerde, yılanların da avlarını gözlerini dikerek, sabit nazarlarıyla hipnotize ettikleri veya büyüledikleri iddiaları yazılıdır.

Bu iddia bilimsel açıdan incelendiğinde, yılan gözünün aslında sadece hareket eden cisimleri (canlıları) fark edebilme özelliğinden dolayı, yılanı gören fare ve benzeri canlıların hareketsiz kalarak yılanı av olmaktan kurtulmaya çalıştıkları anlaşılmaktadır. Keza yılanın avına sabit nazarlarla -gözünü hiç kırpmadan- baktığı için, yılan gözünün büyüleyici bir özellik taşıdığına inanılmaktadır. Aslında bu durum, diğer canlılardaki anlamıyla yılanın gözkapacağı bulunmamasıyla açıklanabilir.

İnsanlarca yılanın "büyülenerek felç edilmesi" ve bu suretle onun zararından korunulması inancı hakkındaki en eski metin, Sümer edebi tabletleri arasında bulunmaktadır. Bu da, bu inanışın ne kadar eskilere gittiğini göstermesi bakımından son derece dikkat çekicidir.

Folklorumuzda yılanın, büyü ve nazara karşı koruyucu olarak kabul edilmesinin asıl sebebi, dinî kaynaklıdır. Bu inanışın temelleri Musa Peygamber zamanına kadar gitmektedir. Firavunun sihirbazlarının yaptığı ve içi civa ile doldurulmuş olduğu için kızgın çöl sıcağında kıpırıyor, hareket ediyor gibi görünen sahte, oyuncak yılanları; Musa Peygamberin dev bir yılanı, ejderhaya dönen sopası yutarak yok etmiştir.

Mâr kelimesi Farsçada yılan anlamına gelir. Mâristan yani yılan yurdu kelimesiyle de duvarlarında yılan sureti bulunan bina, yani hastane kastedilir. Dolayısıyla, yılanlara atfedilen sağlık, şifa, afiyet anlamlarıyla beraber, yılanların nazar, büyü, sihir gibi istenmeyen veya zararlı etkileri yok ettiği düşüncesi de akla getirilmektedir. Bundan dolayıdır ki, Selçuklular devrinde inşa edilen hastanelerin hemen hepsinin kapısında ve duvarlarında çifte yılan motifi bulunmaktadır.

Ancak halk tarafından büyü dahil bir takım hastalıklara iyi geldiği inancıyla bu yılan kabartmaları kazanmış ve tozu suyla içilmiştir. Bundan dolayı bu yılan kabartmalarının çoğu, günümüzde artık seçilemez haldedir!

Selçuklular Anadolu'daki hastanelerden başka, birçok farklı yerlerde de yılan motifini kullanmıştır. Meselâ Konya ve Mardin kalelerinin duvarlarında da yılan motifinin bulunduğu bilinmektedir.

Kale duvarları ve kapıları üzerinde görülen stilize yılan figürlerinin medrese, saray, cami, han, hamam ve hastaneleriyle beraber kale duvarları içinde içinde bulunan bütün yapılarıyla şehri koruyan bir tılsım özelliği taşıdığına inanılır.

Nitekim Mes'udî'nin Kitab-üt Tenbih ve'z Zehab isimli eserinde bu görüşü destekleyen bir bahis bulunmaktadır:

Bu esere göre İskender, Mısır'da kendi adını verdiği şehri , yani İskenderiye'yi inşa ederken, her gece denizden gelen canavarlar, gündüz yapılan yapıları yıkıyorlarmış. Onların bu zararına karşı, sonunda İskender şu çareyi düşünmüş:

Lombozları olan su geçirmez bir kasa yaptıran İskender, iki ressamla beraber denizin dibine kadar inmiş. Denizin dibinde bulunan bu canavarların resimlerini ressamla aynen çizdirmiş. Karaya çıkınca da bu canavarların madenden heykellerini yaptırmış. Bu canavar heykellerini de deniz kıyısındaki sütunların üzerine koydurmuş. Kitaba göre: "Gece olup canavarlar sudan çıktıklarında, kıyıdağı sütunlar üzerinde kendi suretleriyle karşılaştılar ve hemen denize geri dönerek, bir daha görünmediler..."

Zaten J.-P. Roux da ilk tılsımların, ehli olmayan yılan, fare ve kurt gibi hayvanların resmedilmesinden ibaret olduğu kanaatindedir. Bir hayvanın resmi yapılırsa, onun ruhu da okşanmış olur ve o hayvan artık saldırmazmış. (Jean- Paul Roux: : Türklerin ve Moğolların Eski Dini (Çev. Kazancıgil, Aykut). İşaret Yay., İstanbul, 1994.)

Nitekim Başkırd'larda yılan "arbak" veya "arbav"ında, yani yılanı deliğinden çıkarmak veya zehrini etkisiz kılmak için söylenen sihirli sözlerde, arbavcı, şu sözlerle kendini yılanla bir tutarak (aynileştirerek), onun tehlikesinden kendini korumaktadır:

“Altın başlı ala yılan, bakır başlı sarı yılan

Sen, sen yılan, sen yılan, senden artık men yılan” (A. İnan: Eski Türk Dinî Tarihi)

Anadolu’da yılanın ev ve malın bekçisi olduğu inancı günümüzde bile yaşamaktadır. Onun için evlerde veya bahçelerde görülen yılanlara angona adı verilir, onlara zarar verilmez, hattâ beslenir. Yılanın evi cin, şeytan, büyü ve nazar değmesinden koruduğuna, üstelik uğurlu olduklarına inanılır.

Uğurlu kabul edilen ev yılanlarının en makbul tutulan cinsi ise beyaz renkli ve güzel kokulu (misk kokulu) olduğu belirtilen “mis yılanı (misk yılanı)”dır. Bu yılan, Anadolu dışında Arabistan, Mısır ve Balkanlarda görülmektedir. Bu yılan cinsinin Hz. Muhammed’in Medine’ye Hicreti sırasında gizlendiği Sevr mağarasında yaşayan ve onunla tanışan yılanın neslinden geldiğine inanılmaktadır.

Rivayete göre misk yılanlarının atası, Hz. Muhammed’i rahatça ve doyasıya görebilmek için bu mağarada tam altı yüz sene bekler, bu arada mağaranın duvarlarında yetmiş delik açar. Hz. Muhammed Hz. Ebubekir’le beraber bu mağaraya gelince, dinlenmek için başını onun dizleri üzerine koyarak uyuklar.

Delikten yılanın kendilerine baktığını gören Hz. Ebubekir, onun Hz. Muhammed’e bir zarar vermesinden korkarak eteğinden kumaş parçası kopararak deliği tıkar. Yılan bu ihtimali tahmin ettiği için 69 delik daha açmıştır.

Hz. Ebubekir yılanın başını gördüğü her deliği, eteğinden kopardığı kumaş parçaları ile tıkar. Sıra yetmişinci deliğe geldiğinde, artık koparacak kumaş kalmadığı için çıplak topuğu ile bu son deliği kapatır.

Yılan asırlardır beklediği bu kutlu günde Hz. Muhammed’i görebilme saadetini kaçırmamak için, ayağını çeksin diye Hz. Ebubekir’in topuğunu sokar. Zehirin acısıyla canı şiddetle yandığı halde, topuğunu delikten çekmemeye ve kıpırdamamaya çalışan Hz. Ebubekir’in gözünden Hz. Muhammed’in yüzüne düşen bir damla yaş, onu uyandırır.

Olup biteni öğrenince, yılanı niçin böyle yaptığını sorar. Dile gelen yılan, hiç bir kötü niyetinin bulunmadığını belirterek olanı biteni anlatıp özür diler.

Bunun üzerine Hz. Peygamberimiz, Hz. Ebubekir’in topuğunu tükrüğü ile mesh ederek şifaya kavuşturur. Bundan sonra da kendisine bu kadar özlem duyan yılanın sırtını şefkatle, hafifçe okşar.

İşte bu hadiseden dolayı, bu yılanın neslinden gelen ve beyaz renkli, misk kokulu olan bu cins yılanlara kesinlikle ilişilmez; aksine uğur, bereket ve saadet getirici oldukları kabul edilir.

Burhan Oğuz’a göre ister Asya, ister Anadolu kültürlerinde olsun, ateşe dayanma, istisnâî fizikî güç, yılanlar ve sair hayvanlarla ünsiyet (dostluk) gibi denemeler, tanrıyla ayniyet haline gelmekle mümkün olabilmektedir. Vecd- ü hal (trans hali), beşerî şartın aşılması mânâsını taşımaktadır: âdemoğlunun erişemediği bir hürriyete kavuşuluyor, her türlü yasak ortadan kalkıyor. Önemli olan bu trans halinin bir dinî deneme olarak değerlendirilmiş olmasıdır, sonradan tekkelerde olduğu gibi.

Bu rivayetlerde yılanın, hazine ve defineleri koruyucu rolü ön plana çıkmaktadır.

Halk inanışlarına göre kara yılan, engerek yılanı, sarı yılan, alacalı yılan ve boz yılan gibi yılanlar uğursuz sayılmaktadır.

Yıldız Sarayı’nın bahçesinde yaşayan bir beyaz yılanı Sultan II. Abdülhamid Han’ın öldürtmeyip, her gün bizzat sütle beslediğini tarihçiler kaydetmişlerdir.

Doğu- İslam dünyasında bilhassa tasavvufî eserlerde nefsin bir yılan şeklinde olduğuna inanılır. Bu yılan mücahede veya bir şeyhin yardımıyla, faydalı bir değnek haline dönüştürülebilir; tıpkı Musa peygamberin elinde yılanın sopaya dönüşmesi gibi. Ayrıca şeyhin manevî gücünün yılanı kör etmeye yettiği inancı da hagiografik eserlerde yaygındır.

Yılanın ayrıca, zümrütün yeşiline bakarak da görme duyusunu kaybettiğine inanılır. Halk inanışında manevî liderler kabul edilen pîr’lere atfedilen manevî kudretin, zümrütün yeşil

rengiyle olan münasebeti burada ayrıca anlamlı olmaktadır. Böylece de onun etkisi, yılan-nefs'i zararsız hale koymaktadır.

Yılan kanı ve derisi , bütün dünyada büyü törenlerinin vazgeçilmez bir unsurudur. Afrika'da olduğu kadar, Amerika ve Asya kıtasında da, hem büyü yapmak, hem de büyüden korunmak için kullanılmaktadır.

Sadece yılan derisi değil, yılan derisi deseni taşıyan kumaş, örgü ve kilim nakışları da büyü, sihir ve nazardan korunmak için kullanılmaktadır. Tahir Sayidkulov, Özbek halk sanatında "Ulan İzi (Yılan İzi)" desenli elbise ve kilim nakışlarının nazardan koruyucu özelliğini anlatırken, bu motifin kadın ve çocuk elbiselerinde bulunduğu takdirde, onları her türlü sihir, büyü, nazar ve kötülüklerden koruduğuna inanıldığını belirtmektedir. (Tahir Sayidkulov: Özbek Halk Sanatının Binbir Rengi, s. 53)

Yılan gömlek değiştirdiği için ölümsüzlüğün sembolü olmuş, yer altındaki oyuklarda yaşadığı için de yer altı âlemiyle yakın ilgisi bulunduğu inanılmıştır. Yılan diğer bereket, verimlilik, doğurganlık sembolleriyle beraber, kötülük ve büyülerden koruyuculuk rolünü de üstlenmiştir.

Büyü yaparken yılan gömleği Anadolu'da şöyle kullanılmaktadır: Yılanın gömleği (havı), muska şeklinde katlanarak çocukların boynuna, kundağın göğüs kısmına, büyüklerin ise cecket veya yeleklerinin koyun cebine takılmaktadır.

Ayrıca çocuklardaki ateşli durumlarda (havale) veya yaramazlıklarının giderilmesi için yılan gömleği bir ceviz kabuğuna yerleştirilip bez veya muşambaya sarılmaktadır. Daha sonra boyna muska gibi asılmaktadır.

Bunların dışında köylerde peynir yaparken ürünün nazara gelip bozulmaması için süt kabının altında yılan gömleği yakılmaktadır. Burada yılan gömleğinin tütsü olarak kullanıldığı görülmektedir.

Yine yayıktaki yağın korunması için bir bez parçası içinde düğüm yapılan yılan kılıfı (gömleği) yayık ipine asılmaktadır.

Siğil tedavisinin tamamen sihir metodlarına dayandığı, kullanılan vasıtaların da (ay, tuz, arpa...) "nazar" inancıyla yakından ilgisi bilinmektedir. Yılan havı da bu vasitalardan biridir. Yılanın gömleği yakılıp bir örtü altında siğiller bunun dumanına tutulmaktadır.

Ayrıca gerek Yakutlar arasında, gerekse Asya'daki komşu Türk boyları arasında hem büyü yapmak, hem onu etkisiz hale getirmek için yapılan törenler sırasında, bunun dışında da gündelik hayatta muskî ihtiyacını tatmin için çalınan Bızaançı ve Canzı adlarında iki çalgı bulunmaktadır. Bunlardan Bızaançı, dört teli olan yaylı bir muskî aletidir. Çalınırken "bız-zaa" sesini çıkardığı için bu adı almıştır. Gövdesi silindirik şekilli olup, bunun bir tarafına yılan derisi geçirilmektedir. Canzı ise üç telli, kare şeklinde gövdesi olan, ama köşeleri yuvarlatılmış bir çalgıdır. Bu çalgının da gövdesinin her iki yüzü yılan derisi ile kaplanarak kullanılmaktadır.

Günümüz Anadolu'sunda hâlâ dut ağacına akrep asılması, yılanın öldürülerek ağaca asılması, yakılması veya suya atılması halinde yağmur yağacağına inanılır.

Bu hareketlerin anlamı sihrin iki prensibiyle açıklanabilir.

Bu hareketler, sihrin iki prensibi olan "contagious magi"(temas büyü) ve "homeopathic magi"(taklit büyü) esaslarına dayanmaktadır. Yat veya yada taşı adı verilen su taşlarının suya tekrar atılması işleminde de bu düşünce geçerlidir. Gerek su taşlarının suya tekrar atılması, gerekse yılanın ağaca asılması, yakılması veya suya atılması işlemlerinde sihrin aynı prensipleri rol oynamaktadır.

Daha önceki sahifelerde anlatılan Mes'udî, J.-P. Roux ve A. İnan'dan aktarılan satırlarda belirtilen konular ise, "Taklit büyü"ne uymaktadır.

İlkel toplumlarda ayrıca işlerin istendiği gibi gitmesi, hastalıkların kaybolması, yağmur yağması için beyaz büyü(pozitif maji) ve bunun tam zıddı maksatlar için kullanılan kara büyü ile büyüü bozmak için yapılan karşı büyü inançları da bulunmaktadır.

Asıl korkulan büyü çeşidi, kara büyüdür. Bu büyüyü yapanların, cinler ve bilhassa şeytanların yardımıyla başarılı olduğuna, tabiatüstü bazı işleri gerçekleştirebildiklerine inanılmaktadır.

Yılan, ejder, sihir, büyü ve hattâ fal gibi inanışlar aslında belirli bir topluluğa münhasır değildir. Her ne kadar ilkel topluluklar bu eserde daha çok misal verilmişse de, günümüz medenî Avrupa topluluklarında bile benzeri inanışlar olanca canlılığıyla yaşamaktadır. Çünkü insan mantığının yapısı veya çalışma tarzı, bütün insan topluluklarında aynıdır. Ayrıca inanç ve âdetlerde mantığın olmadığı veya aranmayacağı, bilinen bir hakikattir. Eğitim ve tahsil seviyesinin yükselmesi bile, Avrupa ve ABD'de fal, büyü ve sihre inananların sayısını azaltmaya yetmemiştir.

Tıp tarihiyle ilgili eserlere göre, bütün ilimlerin olduğu gibi, tıbbın da kaynağı din ve büyüye dayanmaktadır. Bundan dolayı geçmişte sihir, büyü diyerek küçümsediğimiz hataların yapılmaması halinde, günümüz ilimlerinin şimdiki durumlarına erişemeyecekleri, eskilerin iyi niyetle yaptıkları hataların hep tekrar edilip duracağı ifade edilmektedir.

Avrupa pagan kültüründe, ruhun yılan şeklinde ölen insanların ağzından çıktığına inanılırdı. Yılanların her yıl deri değiştirmeleri, onların her dem genç, ölmez oluşlarının delili kabul edilirdi. Yılanların başları kesildikten sonra bile vücutlarının bir müddet daha kıpırdaması, seyirmesi de bu fantaziyi doğrular gibi görünmüştü.

Bunlara ilâve olarak dış görünüşü ve hareket tarzı insanlara aykırı görüldüğünden, ona esrarengiz manevî kudretler atfedilmiş, böylece sihrin vazgeçilemeyen unsuru haline gelmiştir.

Yılan, yukarıda da bahsedildiği gibi, alışık olmadığımız, farklı vücut yapısı ve gözlerden ırak, genelde yer altında yaşamasından dolayı esrarengiz bir canlı olarak bazı inançlarda Ruh ve Tanrı kabul edilmiştir. Antik Greklerde Zeus'un yılan şeklinde temsil edildiği heykeller bilinmektedir.

Bu inanış dolayısıyla yılanın âdeti bir tanrı imiş gibi hem şifa, hem de ölüm verdiği, sihrin tutmasını veya bozulmasını sağladığına inanılmaktadır.

ÖZET

Yılan, ürkütücü dış görünüşü, alışılmışın dışındaki farklı yapısı ve insanlardan uzak yaşamayı sevmesi dolayısıyla kendisinden hem çekinilen, hem de korkulan esrarengiz bir yaratıktır.

Yılan, hekimlik sembolü dışında, sihir ve büyü yapmak için de bilhassa tercih edilen bir canlıdır.

Bu amaçla yılanın kanı, eti, kemiği (omurgası), derisi (gömleği) ve gözü kullanılmaktadır.

Bu bildiri de sihir ve büyü için yılan kullanılması örneklerle anlatılmıştır.

KAYNAKLAR

1. Yöndemli, Fuat: Hayat Ağacı Ejder Yılan. 2. Baskı, Nüve Kültür Merk. Yay., İstanbul, 2006.
2. Mas'udi: Le Livre de l'Avertissement et de la Revision (Kitab ul Tenbih va'l Zahab) Çev. Carra de Vaux, Paris, 1896.
3. Oğuz, Burhan: Türk ve Yahudi Kültürlerine Bir Mukayeseli Bakış. Anadolu Aydınlanma Vakfı Yay., 2. Baskı, İstanbul, 2003.
4. Roux, Jean- Paul: Türklerin ve Moğolların Eski Dini (Çev. Kazancıgil, Aykut). İşaret Yay., İstanbul, 1994.
5. El- Ezrakî, Eb'ul- Velid Muhammed: Kâbe ve Mekke Tarihi (Terc. Yavuz, Y Vehbi). Feyiz Yay., İstanbul, 1974.
6. Sayıdkulov, Tahir: Özbek Halk Sanatının Binbir Rengi. Türksoy, 17, Ankara, Ekim 2005.
7. İnan, Abdülkadir: Eski Türk Dinî Tarihi. İstanbul, 1976.